

КІНОДИСКУРС ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕАКТИВНИХ

МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ

Summary: Cooperativity, confrontation and audio-visual characteristics of movie discourse function as a pragmatic and sociolinguistic factor in the study of language means of teen reactions expressing in movie dialogues. Film discourse is a coherent text, which is the verbal component of the film, together with non-verbal components and a number of other extralinguistic factors, which are important for the semantic film completeness.

Keywords: film discourse, teenager, film text, confrontation, cooperation

Кінокартина, інакше відома як фільм, визначається як: «послідовності знімків, що проєктуються на екран з достатньою швидкістю, задля створення ілюзії руху і нерозривності» [1] або «форма розваги, які розігрує історію за допомогою послідовності зображень, даючи ілюзії безперервного руху» [2]. Фільм забезпечує нас імітацією руху і звуку, задля цікавого, захоплюючого перегляду. Кінокартина диктує нам певну авторську історію або розповідь, яка відтворюється через взаємодію персонажів. Причинно-наслідковий зв'язок у фільмі визначається в основному діалогами персонажів, які викликають зміну подій, розкриваючи нам режисерський замисел. Кіногерої – це агенси причинно-наслідкових зв'язків кінокартини[3].

Актуальність дослідження. Збільшення кількості соціолінгвістичних досліджень [4], а також зростання актуальності вивчення «текстів заглиблених у життя» [5:137], призвело до звернення лінгвістів до кінофільмів, як одного з видів дискурсу.

Розгляд попередніх досліджень. Існують суперечності щодо термінології і місця кінофільмів у теорії дискурсу. З точки зору семіотики кінофільм варто розглядати як текст, що пов'язаний семіотичним простором [6:16]. У рамках цього положення в лінгвістичну науку було введено поняття «кінотексту». Термін «кінотекст» використовують для визначення «постановочного кінофільму, або у примітивній класифікації – художнього фільму, за винятком

тих випадків, коли передумовлено, що йтиметься про будь-який вид кінотексту» [7:22].

Американські дослідники розширюють поняття кінотексту (film text в англomовній термінології) вводячи туди окрім діалогів між персонажами ще й аудіовізуальну складову фільму. А саме: затранскрибовані паузи, інтонаційні шкали, маркери хезитації, фонові події на екрані тощо. Інтегральною складовою вербального компоненту являється акторська гра, особливості зйомки, монтажу, звукорежисури [8:90]. Не слід забувати й про те, що на цифрових дисках є «зміст» фільму, тобто розбивка його на сцени, кожна з яких можна подивитися окремо, тому виникає «дискретність», що була відсутня у кінодискурсу раніше, а сьогодні зближає його з книгою. Кінотекст певним чином наближається до літературного тексту [7:31].

Таким чином, терміни якими визначають кінофільми у сучасній лінгвістиці складають ієрархію: полікодовий (креалізований текст) – медіатекст – кінодискурс – кінотекст – кінодіалог. При прагматичному аналізі текстів, особливо враховуючи соціолінгвістичні характеристики мовців, неможливо зводити аналіз кінофільму до «лінійного» розгляду роздруківок кінодіалогу, оскільки до уваги глядача пропонується вертикальний контекст креалізованого утворення, в якому кінодіалоги являються лише «верхівкою айсберга».

Об'єктом вивчення цієї статті є кінодискурс, який розглядається на основі визначення класичного дискурсу, тобто це зв'язний текст, що є вербальним компонентом фільму у сукупності з невербальними компонентами – аудіовізуальним рядом цього фільму й іншими екстралінгвістичними факторами, значимими для смислової завершеності фільму. Тобто – це креалізоване утворення, що володіє властивостями цілісності, зв'язності, інформативності, комунікативно-прагматичної спрямованості, медійності й створене колективно диференційованим автором для перегляду реципієнтом повідомлення (кіноглядачем).

Виклад основного матеріалу дослідження. Залежно від превалюючих іконічних або індексальних знаків на невербальному рівні та мовленнєвого

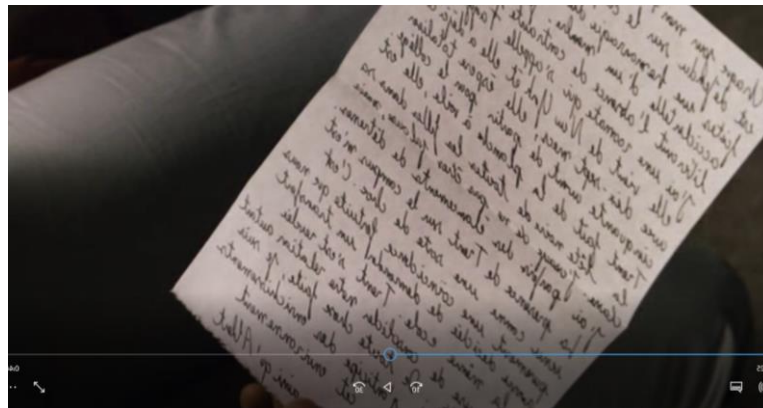
стилю на вербальному кінодискурсі поділяють на художній (ігровий) і документальний (неігровий). До документального кіно належать зйомки справжніх подій і осіб, наукове кіно (науково-популярне, навчальне, науково-дослідне, науково-виробниче). Художнім будемо вважати кінодискурс, у якому домінують іконічні знаки й стилізоване розмовне мовлення, об'єднані естетичною функцією. Для художнього кінодискурсу релевантними є наступні характеристики:

1) Розподіл на усний або письмовий дискурс, що виділяється за каналом передачі повідомлення. Для усного кінодискурсу характерною є порційна подача інформації, у вигляді синтагматичних одиниць, що мають відносно завершену інтонацію. [9:91–92] Мовлення кіногероїв супроводжується граматичними помилками, паузами хезитації, незавершеними висловами [10:74]. Воно спонтанне і природне (наскільки це дозволяє сценарій і якість гри акторів) [11].

(1) - I'm sorry, sweetie...but not with other people in the room.

- Okay. (Youth in Revolt, 2009)

В прикладі 1 представлена пряма усна комунікація двох підлітків

Рисунок 1 (Youth in Revolt, 2009)

Рисунком 1 продемонстровано опосередковане спілкування двох підлітків за допомогою листування (письмовий кінодискурс).

На відміну від суто усного дискурсу, усний кінодискурс характеризується наявністю колективного автора, який не тільки відображає дійсність, а й створює відповідний екранний образ [12].

2) Залежно від кількості учасників кінодіалогу, дискурс кіно поділяється на монологічний і діалогічний.

(2) - *My name is Nick. My last name, which I loathe, is Twisp. Which would be a nice name...if I planned on becoming an evil nurse in a mental institution. (Youth in Revolt, 2009)*

У прикладі 2 відображено усне монологічне мовлення персонажа-підлітка.

(3) - *Putting counter-rotational tension on the shaft.*

- *Right.*

- *That's nice. (Youth in Revolt, 2009)*

Прикладом 3 проілюстровано підліткове діалогічне мовлення

3) Враховуючи адресата мовлення, кінодискурс поділяється на інституційний і персональний. У першому випадку мовлення статусно-орієнтоване, а у другому (побутово-персональному) – відбувається комунікативна взаємодія представників різних соціальних груп і класів [13]. Спілкування кіногероїв моделює інституціональний і побутовий дискурси, але разом з тим художній кінофільм в цілому являє собою побутовий дискурс [14:199].

(4) - *When will the body arrive?*

- *I'm afraid it's already been shipped, ma'am... (Youth in Revolt, 2009)*

У прикладі номер 4 зображено розмову жінки і офіцера поліції, тобто інституціональний кінодискурс. Сценарист використав типове офіційне звертання до осіб жіночої статті - ma'am.

(5)- *You tell them I was coming back?*

- *Now, why would I do that? (Youth in Revolt, 2009)*

У прикладі 5 відображено неформальну побутову комунікацію, що очевидно з розмовної синтаксичної конструкції: *You tell them I was coming back?* (відсутність допоміжного дієслова Do у запитанні).

4) З точки зору принципів Ввічливості і Кооперації дискурс кіно поділяють на кооперативний і конфронтативний. За кооперативних умов протікання дискурсу мовець намагається схилити слухача здійснити/не здійснити певний

невербальний або вербальний акт. При комунікативній конфронтації у ситуації спілкування спостерігається повна розбіжність поглядів і пріоритетів мовців.

(6) - *Do you speak French?*

- *Yes, fluently.* (*Youth in Revolt, 2009*)

У прикладі 6 підліток-адресат виражає свою кооперацію зі співрозмовником шляхом використання експозитива – *Yes, fluently.*

(7) - *Nicky, you're right. I should have informed you that Officer Westcott...was gonna be spending the evening. I'm sorry.*

- *I thought there were laws in the city against illicit cohabitation. Or are they just another big policeman's joke?* (*Youth in Revolt, 2009*)

Адресат-підліток з прикладу 7 виражає конфронтацію з позицією адресанта, актуалізуючи свою іронію у асертиві *I thought there were laws in the city against illicit cohabitation* та квесетиві *Or are they just another big policeman's joke?*

Висновки. Параметри кінодискурсу такі як аудіовізуальність, кооперативність чи конфронтативність, персональність чи інституційність, креолізованість функціонують як прагматичні і соціолінгвістичні чинники в рамках дослідження мовних засобів вираження реактивних актів у кінодіалогах. В основному художній кінотекст використовує розмовний стиль мовлення, а також позалітературні мовні засоби (просторіччя, жаргони, діалекти); усне живе мовлення особливим образом відібране й оброблене в процесі створення сценарію. Саме тому кінофільми, що є значущою частиною сучасної американської культури, є безмежним джерелом структурних утворень розмовної мови та слугує релевантним матеріалом дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Online Dictionary [Electronic reference]. — Access mode: dictionary.reference.com/search?q=movie/.
2. Wordnet Online Thesaurus Project [Electronic reference]. — Access mode: <http://wordnet.princeton.edu/perl/webwn/>.
3. Bordwell, D Film Art: An Introduction / D.Bordwell, K. Thomson. – McGraw-Hill, 5th edition, New York, 1997.

4. Борисенко, Н. Д. Персональне мовлення як відображення соціально-статусних характеристик комунікантів (на матеріалі британської драми) / Н. Д. Борисенко // Мовні і концептуальні картини світу / за ред. А.Д. Бєлової. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013.
5. Арутюнова, Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь / Н. Д. Арутюнова. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 136-137.
6. Иванова, Е.Б. Интертекстуальные связи в художественных фильмах: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Волгоград, 2001. – 16 с.
7. Слышкин, Г.Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа) / Г.Г. Слышкин, М.А. Ефремова. – М.: Водолей Publishers, 2004. – 153 с.
8. Kozloff, Sarah Overhearing Film Dialogue / Sarah Kozloff. – University of California Press, 2000. - 332 p.
9. Петлюченко, Н.В. Харизматика: мовна особистість і дискурс : монографія / Н.В. Петлюченко. – Одеса : Астропринт, 2009. – 464 с.
10. Филиппов, К.А. Лингвистика текста : курс лекций / К.А. Филиппов. – СПб. :Изд-во СПб. ун-та, 2003. – 336 с.
11. Brinker, K. Linguistische Gesprächsanalyse. 2., durchg. und erg. Aufl / K. Brinker, S.F. Sager. – Berlin, 1996. – 184 S.
12. Горюнова, Н.Л. Художественно-выразительные средства экрана. Ч. I. Пластическая выразительность кадра / Н.Л. Горюнова. – М. : Изд-во Ин-та повышения квалификации работников телевидения и радиовещания, 2000. – 41 с.
13. Карасик, В.И. О категориях дискурса / В.И. Карасик // Языковая личность: социолингвистические и эмотивные аспекты : сб. науч. трудов. – Волгоград – Саратов : Перемена, 1998. – С. 185–197
14. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002 (2004). – 477 с.